Сепарат из: Мандић, Д. Вилотијевић, М. (2017). **Управљање развојним променама у васпитно-образовним установама.** Учитељски факултет. Београд (стр. 134-138)

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА

Уводне напомене

Настава утемељена на изради пројеката појавила се почетком 20. века као реакција на вербализам и догматику који су дуго владали у школама под утицајем идеја Јохана Фридриха Хербарта. Утемљивач и зачетник ове врсте наставе је амерички филозоф и педагог Џон Дјуи, а најпознатији настављач његов ученик В. Х. Хилпатрик. Дјуи је засновао *инструментализам*, нарочиту врсту прагматизма. Сматрао је да проблем људи није у томе како ће упознати окружење него како ће научити да њиме овладају и да га промене и у коју сврху да га промене. Сазнање, које потиче из материјалног искуства вредно је једино ако служи као средство, као инструмент за практичан живот. Сврха мишљења је да буде инструмент за ефикасно сређивање чулних података и за прилагођавање стварности људским потребама. Сматрао је да знање није чиста теорија, него моћ која се не сме користити ради владавине над људима већ над природом и да мора бити у функцији друштвеног напретка. Био је противник васпитања и образовања које шематизује личност ученика, а тражио је да школа доприноси развоју потенцијала којима ученик располаже. Најбоље је оно образовање у којем ученик учи кроз рад, које припрема за успешан сусрет са стварношћу. Школа треба да варира степен сложености задатака које поставља пред ученика.

Основна полазишта у организацији наставе

Основна полазишта утемељивача пројектне наставе могу се исказати у неколико ставова:

а) Настава у школама треба да буде заснована на потребама друштвеног окружења и на интересовањима и мисаоним могућностима ученика.

б) Школа заснована на концепцији преношења знања успорава развој ученика. Далеко је делотворније образовно-васпитни процес темељити на активности ученика јер то убрзава њихов интелектуални развој и припрема их за практично деловање.

в) Ученицима треба давати задатке који захтевају знање интегралног карактера из различитих предметних области и који их подстичу на истраживачки приступ (на пример, истраживање односа човек – природно окружење у конкретној средини, загађења земљишта, воде, ваздуха, однос индустријских предузећа према животној средини).

г) Знања ученика морају да имају практичну применљивист и вредност, треба да буду у функцији побољшања животних услова и решавања конкретних проблема (на пример, како околину школе учинити хуманијом и лепшом, шта учинити да оближњи парк буде леп и чист преко целе године, како се повезати са заинтересованим организацијама да би се тај циљ остварио).

д) Наставни програм не треба да прописује држава и он не треба да буде исти за све школе и ученике. Садржаје треба да бира наставник на основу интересовања, могућности и потреба самих ученика. То значи да, према овом концепту, не долази у обзир централизовано доношење наставних планова и програма који би били једнако обавезни за све школе истог типа у држави. Искључује се подела на наставне предмете, а уместо ње препоручују се различити пројекти којима треба да буду обухваћена сва значајнија питања природе и друштва.

ђ) Рад на пројектима се тако организује да буде усклађен са индивидуалним ритмом и могућностима сваког ученика.

Етапе и примери пројектне наставе

Организација образовно-васпитног процеса у пројектној настави реализује се у следећим етапама:

- Наставник, у сарадњи са ученицима, бира актуелан проблем који и за саме ученике, њихове родитеље и околину има практичну вредност. Тај проблем се претаче у задатак (како га решити) који може задирати у различите наставне области. Веома је битно да сами ученици буду заинтересовани за одабрани проблем и да у вези са њим имају бар извесна искуства.
- Заједнички се утврђује пројекат решавања проблема. Наставник настоји да ученици дају што више предлога за решавање, а он усмерава њихове иницијативе, допуњава их и коначно уобличава.
- Пројекат се реализује у различитим социјалним облицима – групно, у паровима, или индивидуално у учионици, лабораторији, библиотеци, на огледном пољу, економији. Прикупљају се неопходни подаци који могу допринети сагледавању и решавању проблема.
- На основу прикупљених и анализованих података, који се доводе у међусобну логичку везу, изводе се и проверавају закључци. Приступа се и корекцији уколико је она потребна. Резултати се приказују на различите начине: као писани извештаји, нацрти, скице, слајдови, видео-траке, табеле са неопходним подацима.
- Завршна етапа је практична примена добијених резултата. То значи да учениици, треба да уради свој део посла, а ако је задатак комлекснији и обухвата и неке чиниоце из непосредног окружења, онда школа треба да их заинтересује да се и они укључе у реализацију.

В. С. Кукушин даје табеларни преглед организације образовно-васпитног процеса у пројектној настави који смо ми нешто изменили.

Фазе наставне активности	Активност наставника	Активност ученика
Избор и разрада пројектног задатка		
Избор теме	Наставник, заједно са ученицима, предлаже теме	Ученици расправљају и, заједно са наставником, бирају тему
Разлагање теме на подтеме	Наставник предлаже подтеме и предлаже ученицима да бирају. Наставник и ученици воде расправу о подтемама	Сваки ученик бира подтему или предлаже нову. Ученици расправљају и предлажу варијанте подтема.
Формирање стваралачких група	Наставник обавља организациони део и формира групе по изабраним подтемама	Ученици међу собом деле улоге ради успешније реализације добијеног (изабраног) задатка
Припрема материјала за истраживачки рад: формулисање питања, задаци за екипе, избор извора	Ако је пројекат обимнији, наставник унапред разрађује задатке, питање за истраживачки рад и литературу	Ученици прихватају обавезе у изради задатка. Одговоре на постављена питања могу давати екипе кроз расправу
Одређивање облика презентације резултата пројектне активности	Наставник учествује у расправи	Ученици у групама, затим у одељењу расправљају о облицима за презентовање резултата истраживачке активности: видеофилм, албум, извештај, табеларни прегледи
Разрада пројекта	Наставник усмерава рад ученика и подстиче њихову активност	Ученици истражују према унапред утврђеним питањима
Сређивање резултата	Наставник упућује ученике како да среде резултате	Ученици прво у групама, а затим у одељењу сређују резултате према прихваћеним правилима
Презентација	Наставник организује стручну процену (позива стручњаке, родитеље или најбоље ученике) да процене рад о коме су ученици поднели извештај	Ученици извештавају о резултатима свога рада
Рефлексија	Наставник оцењује педагошки ефекат свога рада	Ученици оцењују читав процес и своју улогу и допринос њему

Пројектна настава омогућује ученицима да прошире и обогате своја искуства, да овладају стилом учења који им највише одговара и да се осамостаљују. Реализација задатака, бар што се тиче израчунавања, табелисања, графичког приказивања знатно је олакшана ако се у раду користи савремена информациона технологија.

Од првобитног концепта који је дао Дјуи, а даље развио Килпатрик, пројектна настава је прошла дугу генезу. У почетку је била замишљена као универзални начин рада, али су јој дидактичка теорија и пракса дали право место. Данас се не препоручује школама да комплетан образовно-васпитни рад организују на принципима пројектне наставе него у комбинацији са другим врстама наставе. В. С. Кукушин каже да се пројекти могу врло успешно користити у својству допунског елемента у организацији самосталног рада ученика. Оваква врста наставе битно доприноси да ученик у самосталном раду бира путању обуке која, по његовом мишљењу, може најбрже и најефикасније да доведе до циља. Ако ради у малој групи на неком сложенијем и дугорочнијем пројекту, он је у великој социјализацијској предности, јер се навикава на тимски рад, на сарадднички однос, на истраживачку организацију рада, а уз то стечено знање примењује у области за коју је заинтересован, постаје субјекат сазнавања. Обука помоћу пројеката знатно повећава ефикасност рада јер је у њу уграђена повратна информација па ученик зна да ли је на правом путу, а ако случајно залута брзо се враћа на праву стазу. Ученик сагледава вредност властитога искуства, практичну вредност свога знања, користи различите сазнајне изворе, професионално се усмерава, припрема се за активно учешће у радним процесима.